

Tampereen kaupungin lausunto Lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn tavoite- ja toimenpidesuunnitelmasta vuosille 2020-2025.

valmistelija: Tiia Heinäsuo, lapsiasiamies

2 Lapsiin kohdistuva väkivalta – suojaavat tekijät, riskitekijät ja seuraukset

Lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn tavoite- ja toimenpidesuunnitelma vuosille 2020-2025 on erittäin laaja, jonka arviointi oli aikataulun puitteissa hyvin pintapuolista. Suunnitelman keskeneräisyys näkyy ja kokonaisuus on vielä hajanainen ja siinä on päällekkäisyyksiä. Tavoitteita suunnitelmassa on kaikkiaan reilu 60 ja toimenpiteitä lähes 140, mikä on paljon. Ne olisi hyvä koota yhteen tiivistelmään ja muotoilla yhdenmukaisemmiksi. Paikoin monialainen työ voisi painottua enemmän ja konkretiaa voisi olla lisätä, esimerkiksi määritellä mitä käytännössä on riittävä tuki. Johdantoon olisi hyvä kirjoittaa keille suunnitelma on tarkoitettu. Tavoite- ja toimenpidesuunnitelman rakenne voisi olla ikäryhmittäinen tai asiakokonaisuuksittain rakennettu.

2.1 Suojaavat tekijät

2.2 Väkivallalle altistavat riskitekijät

2.3 Väkivallan seuraukset

2.4 Työvälineitä ammattilaisille

Luonnoksessa on melko niukasti kerrottu ammattilaisten työvälineistä toimia lapsiin kohdistuvissa väkivaltaepäilytilanteissa. Hyviä käytäntöjä voisi avata, esimerkiksi Tampereella on jo vuodesta 2004 kehitetty lasten kaltoinkohteluun puuttumisen (ml. väkivalta) toimintamallia eri viranomaisten (kaupunki, poliisi ja sairaanhoitopiiri) ja järjestöjen yhteistyönä. Osana mallia on julkaistu Kaltoinkohdeltu lapsi -käsikirja https://www.tampere.fi/tiedostot/k/unnamed_7426/kaltoinkohdeltu_lapsi_kasikirja.pdf ja lyhyt viranomaisohjeistus, jotka ovat työntekijöiden käytettävissä työvälineinä tilanteissa. Toimintamalliin liittyen myös koulutusta on järjestetty vuosittain paikallisesti käytännönläheisellä tavalla mm. avaten rikosprosessia ja lastensuojelun prosessia lastensuojelun konsultaatiosta ja ilmoituksesta alkaen. Koulutuksen tarkoituksena on valottaa eri viranomaisten ja toimijoiden roolia väkivaltatapausten prosessin eri vaiheissa, antaa työvälineitä kaikille lasten ja nuorten parissa eri organisaatioissa toimiville. Yhtenäinen valtakunnallinen toimintamalli ja -ohjeet puuttuvat, käytännöt olisi tarpeen saada yhtenäisiksi, jotta eri puolilla Suomea toimittaisiin samankaltaisilla käytännöillä (ainakin jonkinlaiset minimivaatimukset), jolloin kansalaiset olisivat yhdenvertaisessa asemassa avun ja palveluiden saamisen osalta. Väkivaltatyöhön, perhetyöhön ja kriisityöhön pitäisi osoittaa riittävät resurssit.

3 Tilastokatsaus lapsiin kohdistuvasta väkivallasta

3.1 Johdanto

3.2 Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta poliisin tilastoissa ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin seurantajärjestelmissä

3.3 Alle 18-vuotiaiden kokema kuolemaan tai sairaalahoitoon johtanut väkivalta

3.4 Lasten ja nuorten kokema väkivalta: tuloksia Kouluterveyskyselystä ja Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH)-tutkimuksesta

Kouluterveyskyselyyn lisätyt kysymykset lasten ja nuorten kokemasta väkivallasta ovat erittäin tärkeitä, niiden ansiosta saadaan tietoa laajasti kohderyhmän kokemuksista, mikä ilmentää väkivaltailmiön laajuutta. Finlapset -tutkimus (ent. LTH) tuottaa tietoa pieniin lapsiin kohdistuneesta väkivallasta; alle kouluikäisiin ja erityisesti vauvoin kohdistunutta väkivaltaa käsitellään tavoite- ja toimenpidesuunnitelman eri osissa melko vähän. Edellä mainitut ikäryhmät olisivat ehkäisevän toiminnan näkökulmasta tärkeämpää ottaa enemmän esille.

3.5 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa – TEAviisari

TEAviisarin ja Kouluterveyskyselyn tuloksia olisi hyödyllistä tarkastella rinnakkain, jolloin lukija saisi paremman kokonaiskäsityksen perusopetuksessa ilmenevästä väkivallasta.

4 Lapsen oikeudet

4.1 Johdanto

4.2 Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen lapsuuteen

4.3 Lapsen oikeuksien sopimus

4.4 Lanzaroten ja Istanbulin sopimukset

4.5 Lapsen oikeuksia koskeva koulutus ja tiedotus

4.6 Tiedonkeruu lasten ja nuorten kokemasta väkivallasta

4.7 Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn voimavarojen riittävyys

Lasten ja nuorten parissa ehkäisevää väkivaltatyötä tekevät käytännössä kaikki toimijat, kunnat, yksityiset palveluiden tuottajat, järjestöt ja seurakunnat. Yhteistyö on välttämätöntä lapsen oikeuksien edistämiseksi ja lapsen edun varmistamiseksi. Tukea ja palveluita väkivaltaa kohdanneille kokijoille ja tekijöille on saatavissa hyvin vaihtelevasti, eri puolilla Suomea ihmiset ovat eriarvoisessa asemassa avun saamisessa. Väkivaltatyön, niin ehkäisevän kuin tukea tarjoavan, resurssit ja niiden riittävyys olisi varmistettava ja pitkäjänteinen toiminta mahdollistettava. Monissa järjestöissä tehdään väkivaltatyötä, joiden toiminta on varmistettava pitkäaikaisilla rahoitusratkaisulla ja kunnille on osoitettava myös riittävät resurssit väkivaltatyöhön.

5 Osallisuus edistää turvallisuutta ja ehkäisee väkivaltaa

5.1 Mikä on osallisuuden kokemus?

5.2 Aineellinen ja aineeton turva

5.3 Vuorovaikutussuhteet ja kieli

5.4 Osallistuminen

5.5 Toimenpiteet

Toimenpiteenä on esitetty verkoston perustamista osallisuuden kokemusten muuttumisen seurantaan. Tietoa osallisuuden kokemuksista ja väkivaltaan liittyen avun saamisesta (johon liittyy kuulluksi tuleminen), on saatavilla Kouluterveyskyselystä ja Finlapset -tutkimuksesta. Niiden lisäksi on saatavilla myös muuta tutkimustietoa esimerkiksi nuorisotutkimuksen alaan liittyvistä osallisuustutkimuksista. Erillisen verkoston perustaminen ei ole välttämätöntä osallisuuskokemusten seurantaan, kun tietoa on jo saatavilla.

6 Monialainen yhteistyö ja tiedonkulku

6.1 Johdanto

6.2 Promootio ja primaaripreventio: tavoitteena väkivallattomuus

6.3 Sekundaaripreventio - auttavat mallit ja vahinkojen ehkäisy

Tavoitteet ja toimenpiteet kohdassa on esitetty monialaisten asiantuntijaryhmien perustamista Erva-alueittain tai sairaanhoitopiireittäin ja suuriin kaupunkeihin. Tampereella monialainen lasten kaltoinkohteluun puuttumisen seurantaryhmä on toiminut noin yli 15 vuoden ajan. Toimenpiteessä vastuutahoina voisivat olla myös sairaanhoitopiirit ja suuret kaupungit.

7 Turvataitokasvatus

7.1 Johdanto

7.2 Turvaa sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen tukemisella

7.2.1 Taustaa ja käsitteen määrittelyä

7.2.2 Taitojen kehitys

7.2.3 Ongelmat ja häiriöt

7.2.4 Tutkimukset ja suositukset

7.2.5 Toimenpiteet ja käytöshäiriöiden hoitokeinoja ja ratkaisumahdollisuuksia

7.3 Turvaa turvataidoilla

7.3.1. Turvallisuuden tunne

7.3.2 Väkivallan ja hoidon laiminlyönnin riskiä lisäävät ja siltä suojelevat tekijät

7.3.3 Mitä on turvataitokasvatus?

7.3.4 Turvataitokasvatus kansainvälisissä tutkimuksissa ja suosituksissa

7.3.5 Tilanne Suomessa

7.3.6 Turvallisen kasvuympäristön huomioiminen äitiys- ja lastenneuvolassa, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa

7.3.7 Kansalliset ohjeet ja turvataitokasvatusmateriaaleja

7.3.8. Pohdinta ja johtopäätökset

7.4 Turvallinen kehotunne- ja seksuaalikasvatus

7.4.1 Johdanto

7.4.2 Seksuaalikasvatuksen merkitys

7.4.3 Pienten lasten seksuaalikasvatus

7.4.4 Turvataitoja voidaan opettaa, harjoitella ja oppia varhaiskasvatuksessa ja koulussa

Opetushallituksen oppaassa seksuaalisesta häirinnästä on selkeää ohjeistusta kouluille, joka on hyödynnettävissä oppilaitoksissa <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/opus-seksuaalisen-hairinnan-ennaltaehkaisyksi-ja-siihen>

7.4.5 Lapset, nuoret ja porno

7.4.6 Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta

7.4.7 Johtopäätökset ja pohdinta

Turvataitokasvatus olisi tärkeää saada normiksi varhaiskasvatuksessa, sen voisi nostaa yhdeksi toimenpiteeksi. Jokaisella lapsella on siihen oikeus ja jokaisella varhaiskasvatuksen työntekijällä velvollisuus toteuttaa turvataitokasvatusta. Suunnitelman luonnokseen on yhdeksi toimenpiteeksi kirjattu ”Seulotaan nykyistä tarkemmin kaltoinkohtelun riskitekijöitä”. Seulontaan on kehitetty tutkimuksiin perustuvia välineitä (mm. BriefCAP). Kaltoinkohtelun ja sen riskitekijöihin liittyvät asiat pitäisi saada osaksi lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluja, esimerkiksi terveystalveissa.

8 Lähisuhdeväkivalta perheessä lapsen ja nuoren näkökulmasta

8.1 Johdanto

8.2 Henkinen väkivalta ja laiminlyönti

8.2.1 Määritelmä

8.2.2 Esiintyvyys

8.2.3 Tunnistaminen

8.2.4 Seuraukset

8.2.5 Ehkäisykeinot

8.3 Fyysinen väkivalta

8.3.1 Määritelmä

8.3.2 Lapsiin kohdistuvan väkivallan esiintyvyys

8.3.3. Nuoriin kohdistuvan väkivallan esiintyvyys

8.3.4 Haitat, vammat ja seuraukset

8.3.5 Riskitekijät

8.3.6 Fyysisen väkivallan ennaltaehkäisy

8.3.7 Lapseen kohdistuvaan väkivaltaan puuttuminen

8.3.8 Väkivaltaa kohdanneen lapsen ja perheen tukeminen

8.3.9 Henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan liittyvät haitanarviot oikeudessa

8.4. Lapsi parisuhdeväkivallan todistajana

8.4.1 Määritelmä ja yleisyys

8.4.2 Haitat, vammat ja seuraukset

8.4.3 Lähisuhdeväkivalta eron jälkeen

8.4.4 Vanhempien riitaisa ero ja vieraannuttaminen

8.4.5 Riskitekijöiden ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen

8.4.6 Turvakoti tuen tarjoajana parisuhdeväkivaltatilanteissa

Luvun 8 määritellyt tavoitteet ja toimenpiteet ovat tämän osan lopussa. Ensimmäinen toimenpide on samankaltainen kuin kohdan 7.4.7. toimenpide 4 (ks. kohdan 7.4.7. kommentit). Puheeksi ottaminen ja kaltoinkohtelun riskitekijöiden seulonta liittyvät läheisesti toisiinsa. Toimenpiteiden, joissa kunnat ovat vastuutahoina, toteutumisen edellytyksenä ovat riittävät resurssit (toimenpiteet 1, 5 ja 7). Toimenpiteessä 7, kohtaan lapsen ja nuoren oikeus saada apua ja tukea, tärkeinä toimijoina ovat määriteltyjen vastuutahojen lisäksi myös järjestöt, jotka toimivat osittain alueellisesti, pystymättä tarjoamaan palvelujaan laajemmin (pl. valtakunnalliset toiminnot).

9 Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä varhaiskasvatuksessa, oppilaitoksissa ja ohjatussa harrastustoiminnassa

Väkivallan muodot olisi hyvä määritellä suunnitelman alussa, luonnoksessa määritelmiä on eri kohdissa. Kiusaaminen on yksi väkivallan muoto, joka olisi myös tarpeen määritellä.

9.1 Johdanto

9.2 Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä varhaiskasvatuksessa

9.2.1 Laki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

9.2.2 Millaisena kiusaaminen näyttäytyy varhaiskasvatuksessa?

9.3 Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä oppilaitoksissa

9.3.1 Laki ja perusopetussuunnitelman perusteet: Kasvu ihmisyyteen ja sivistykseen

9.3.2 Opiskeluhoito

9.3.3 Koulukiusaaminen perusopetuksessa

Terminä koulukiusaaminen on ongelmallinen, kiusaaminen kun ei välttämättä ole pelkästään koulussa tapahtuvaa ja se voi ilmentyä monilla eri tavoilla lasten ja nuorten eri toimintaympäristöissä kohdistuen samoihin lapsiin, jolloin on vaikea erotella koulukiusaaminen ja muu kiusaaminen. Otsikon voisi muotoilla yhteneväiseksi muiden koulutusasteiden kanssa, esimerkiksi "Kiusaaminen perusopetuksessa".

9.3.4 Lasten sosioemotionaalinen hyvinvointi aamu- ja iltapäivätoiminnassa

9.3.5 Koulun kerhotoiminta peruskoululaisen kasvun tukena

9.3.6 Kiusaamisen vastainen työ toisella asteella

9.4 Väkipalta, kiusaaminen ja häirintä ohjatussa harrastustoiminnassa

9.4.1 Kiusaamisen ja häirinnän yleisyys liikunta- ja urheiluharrastuksissa

9.4.2 Rikosilmoitukset

9.4.3 Aineistot ja auttamiskanavat

Tavoite- ja toimenpidetaulukossa toimenpiteenä 5 on tietopohjan laajentaminen liittyen työssäoppimis- ja TET-jaksoilla koettuun väkipaltaan, kiusaamiseen ja häirintään. Kysymystä voisi laajentaa nuorten eri toimintaympäristöihin ja tilanteisiin esimerkiksi monivalintakysymyksellä osana Kouluterveyskyselyä, mikäli mahdollista. Työssäoppimis- ja TET-jaksot ovat ajallisesti suhteellisen vähäinen osa nuorten arkea, mutta toki huomioon otettava.

Taulukossa kaksi toimenpidettä numerolla 6. Kummatkin ovat erittäin tärkeitä, lasten ja nuorten harrastustoiminnassa (myös muussa kuin liikunnassa) on vahvistettava väkipallan tunnistamisen ja puuttumisen osaamista sekä kartoitettava ilmiön laajuutta.

10 Lasten ja nuorten seksuaaliväkipallan ennaltaehkäisy ja haittojen minimointi

10.1 Johdanto

10.1.1 Luvussa käytetyt käsitteet

10.1.2 Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkipallan yleisyydestä Suomessa

10.2 Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkipallan ennaltaehkäisy

10.2.1 Seksuaaliväkipallalta suojaavat tekijät ja niiden tukeminen perusterveydenhuollossa

10.2.2 Seksuaaliväkipallalle altistavat riskitekijät

10.2.3 Tutkimustietoa seksuaaliväkipallasta, sen ennaltaehkäisystä sekä kansainvälisistä suosituksista

10.3 Somaattisten tutkimusten laadun parantaminen ja seuranta

10.3.1 Päivystystutkimusten keskittäminen

10.3.2 Sukupuoliteitse tarttuvat taudit ja seksuaaliväkipalta

10.3.3 Seurantatutkimukset asiaan perehtyneillä lääkäreillä

10.3.4 Johtopäätökset ja pohdinta

10.4 Poliisin ja terveydenhuollon yhteistyön parantaminen uhrien tutkimusten ja hoitoon pääsyn varmistamiseksi

10.4.1 Tausta ja nykyiset käytännöt sekä kehittämistarpeet

10.4.2 Johtopäätökset ja pohdinta

10.5 Seksuaaliväkivaltaa kokeneiden lasten haittojen minimointi: psykososiaalinen tuki, psyykkisen hoidon tarpeen arvio ja hoidon järjestäminen

Luvun 10.5.8. Johtopäätökset ja pohdinta kohdassa tuodaan esille lasten psykososiaalinen tuki. Se ei kuitenkaan toimi käytännössä, esimerkiksi lastensuojeluilmoitus ei takaa tuen saamista.

10.5.1 Lapsen tilanteen vakauttaminen ja psykososiaalinen tuki

10.5.2 Psyykkisen hoidon tarpeen arvio

10.5.3 Psyykkisen hoidon järjestäminen

10.5.4 Akuutti stressireaktio, traumaperäinen stressihäiriö ja traumaterapia

10.5.5 Seksuaaliväkivallasta lapselle aiheutuvien keskushermoston rakenteen ja toiminnan muutosten huomioiminen hoidollisissa interventioissa

10.6 Lapsiystävällinen rikosprosessi

10.7 Epäiltyjen nuorten seksuaalirikollisten hoidon tarpeenarviointi

10.7.1 Nuoret tekijät

10.7.2 Nuorten tekijöiden nuorisopsykiatrinen hoito

10.7.3 Epäillyn seksuaalirikoksen tekijän somaattinen terveystarkastus ja sukupuoliteitse tarttuvien tautien ennaltaehkäisy, seulonta ja hoito

10.7.4 Johtopäätökset ja pohdinta

Luku 10 käsittelee osin seksuaaliväkivaltaa ja joiltakin osin laajemmin fyysistä väkivaltaa. Tavoitteita ja toimenpiteitä on paljon, joista useimmat koskevat terveydenhuoltoa ja/tai erikoissairaanhoidtoa. Seksuaaliväkivallan ehkäisystä näkökulmasta olisi tärkeä huomioida myös muut toimijat, jota on sivuttu ohjelman aiemmissa osissa.

Toimenpiteenä 1 on määritelty perheiden hyvinvoinnin ja toimivuuden parantaminen lisäämällä sosiaali- ja terveydenhuollon resursseja. Perheiden vanhemmuuden tukeminen ja kasvatuskumppanuus on myös muiden toimijoiden tehtävää, jolloin olisi tärkeää ehkäisystä näkökulmasta varmistaa riittävät resurssit ja osaaminen myös muissa palveluissa. Tarpeen olisi myös tarkemmin määritellä mihin sosiaali- ja terveyspalveluihin resurssilisäyksiä tehdään (esimerkiksi perhetyöhön tai neuvoloihin?).

Toimenpiteeksi 6 on kirjattu seksuaaliväkivaltaan ja sen ehkäisyyn liittyvän koulutuksen lisääminen terveydenhoitajien koulutukseen. Tätä ja yleensäkin väkivaltaan liittyvää osaamista pitäisi vahvistaa myös muiden lasten ja nuorten kanssa työskentelevien osalta. Alueellisia avoimia koulutuksia on aiheesta järjestänyt mm. aluehallintovirasto Länsi- ja Sisä-Suomen alueella, joka voisi olla yksi vastuutaho koulutuksen järjestämisessä.

Tavoitteen 5: Viranomaisyhteistyön parantaminen uhrien somaattisten tutkimusten ja psyykkisen hoitoon pääsyn varmistamiseksi osalta kunnilla on myös vastuu huolehtia osaltaan viranomaisyhteistyön sujumisesta. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan liittyen on yhteistyössä eri toimijoiden, mukaan lukien lasten oikeuspsykiatrian työryhmän, kanssa järjestetty kaikille avointa koulutusta vuosittain jo useiden vuosien ajan. Koulutukseen ovat osallistuneet niin kuntien, seurakuntien kuin järjestöjenkin henkilöstöä sekä opiskelijoita eri aloilta. Koulutus on sisältänyt eri viranomaisten näkökulmia lasten kaltoinkohtelu epäilyissä, ilmiön tunnistamista ja käytännön toimintaohjeita.

11 Seksuaalinen häirintä ja seksuaaliväkivalta digitaalisessa mediassa

11.1 Johdanto

11.2 Seksuaalissävytteinen kuvamateriaali digitaalisessa mediassa

11.2.1 Häirintä on yleistä ja siitä ei kerrota aikuisille

11.2.2 Verkkovälitteisen seksuaalisen häirinnän tunnistaminen

11.2.3 Lasten ja nuorten suojeleminen digitaalisessa vapaa-ajassa ja harrastustoiminnassa

11.2.4 Lasten digiturvataitokasvatusta tulee lisätä

11.3 Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta ja lapsen seksuaalisointi

11.3.1 Taustaa ja säädöspohjaa

11.3.2 Lasta seksuaalisoiva ja seksuaaliväkivaltaa todistava kuvamateriaali digitaalisessa mediassa

11.3.3 Lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin - grooming

11.3.4 Seksuaalisilla kuvilla kiristäminen – sextortion

11.4 Lasten ja nuorten suojelun vahvistaminen

11.4.1 Lasten seksuaaliväkivaltaan liittyvä terminologia

11.4.2 Rikoslainsäädännön tarkastelu

11.5 Tukea ja hoitoon ohjausta henkilöille, joilla seksuaalinen kiinnostus lapsiin

11.6 Suomi on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisemiseksi

11.7 Yhteenveto ja pohdinta

Tavoitteena 1 on lapsiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän, seksuaalisen riiston ja seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisyyn liittyvä koulutus ja kasvatusta. Myös kunnilla on tämän tavoitteen toteutumisesta ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteuttamisesta osaltaan vastuu. Toimenpiteen 1 mittareista koulutusten ja opiskelijoiden määrä kasvatustieteen koulutusohjelmassa eivät kovin hyvin kuvaa toimenpiteen toteutumista, vaan olisi tarkasteltava koulutusten sisältöjä, onko niihin sisällytetty seksuaaliseen väkivaltaan liittyviä asioita. Teemaan liittyvää koulutusta olisi hyvä olla saatavilla myös verkossa, esimerkiksi osana Luo luottamusta, puutu väkivaltaan -koulutusta, jolloin se olisi paremmin eri ammattilaisten saavutettavissa. Toimenpiteeseen 2 liittyen olisi tärkeää saada turvataitokasvatusta vahvemmin osaksi varhaiskasvatusta ja perusopetusta esimerkiksi kytkeytyen mediakasvatuksen sisältöihin.

12 Haitan arviointi lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa

12.1 Johdanto

12.2 Seksuaalirikoksiin liittyvä lainsäädäntö ja sopimukset

12.2.1 Rikoksen vahingollisuus ja aiheutettu haitta rikoslaissa

12.2.2 Haitan ja kärsimyksen määritelmä vahingonkorvauslaissa

12.2.3 Viranomaisvastuu oikeuksien tiedottamisesta seksuaaliväkivallan uhrille

12.2.4 Kärsimyskorvaus

12.3 Henkilövahinko

12.3.1 Tilapäinen haitta

13.3.2 Pysyvä haitta

- 12.2.3 Sairaanhoidot
- 12.2.4 Korvaus vanhemmille
- 12.3.5 Henkilövahinkoasiain neuvottelukunta
- 12.4. Lapsiuhrin yksilöllinen haitan arvio oikeutta varten
 - 12.4.1 Lääkärinlausunto
 - 12.4.2 Psykologin lausunto
 - 12.4.3 Haitanarviolausuntojen laatimisen käytäntöjä lasten oikeuspsykiatrian yksiköissä
 - 12.4.4 Haitan arvioinnin lähtökohdat
 - 12.4.5 Haitan arvioinnissa huomioitavat seikat
- 12.5 Traumaperäinen stressihäiriö seksuaaliväkivallan seurauksena
 - 12.5.1 Määritelmä ja taustatekijät
 - 12.5.2 Traumaperäisen stressihäiriön syntyyn vaikuttavat tekijät
- 12.6 Seksuaaliväkivallan seuraukset pienelle lapselle ja haitan arvioiminen
 - 12.6.1 Pienen lapsen haitan arvioinnin taustatekijöitä
 - 12.6.2 Pienen lapsen haitan arvioinnin erityispiirteet
- 12.7 Seksuaaliväkivallan keskushermostovälitteiset pitkän aikavälin haittavaikutukset ja mahdollinen pysyvä haitta
 - 12.7.1 Johdanto
 - 12.7.2 Keskushermoston toiminnan muutokset seksuaaliväkivallan seurauksena
 - 12.7.3 Traumaperäisen stressihäiriön neurobiologia ja pitkän aikavälin vaikutukset
 - 12.7.4 PTSD ja oikeudelliset näkökohdat
 - 12.7.5 Lapsena koettu seksuaaliväkivalta masennuksen ja itsemurhayritysten riskitekijänä
 - 12.7.6 Seksuaalinen toimintahäiriö lapsuudessa koetun seksuaaliväkivallan seurauksena
 - 12.7.7 Keskushermoston stressiä säätelevien geenien toiminnan muutokset kaltoinkohtelun seurauksena ja haittavaikutuksia ennustavana tekijänä
 - 12.7.8 Kvantitativien tutkimusten löydösten merkitys seksuaaliväkivallan vaikutuksia arvioitaessa
 - 12.7.9 Biomarkkereiden kehitys tulevaisuudessa
 - 12.7.10 Biomarkkereiden käyttö oikeudellisessa arviossa
 - 12.7.11 Vaikeaoireisten ja hoitoresistenttien häiriöiden hoitomuotojen kehitys tulevaisuudessa perinteisten hoitomuotojen rinnalla
- 12.8. Haitan arviointiin lapsen kohdistuvassa seksuaalirikoksessa liittyviä erityishuomioita

12.9 Johtopäätökset ja pohdinta

13 Haavoittuvassa asemassa olevat lapset

13.1 Johdanto

13.2 Vammaiset ja toimintakyvyltään rajoitteiset lapset ja nuoret

Tavoitteena 3 on syrjivän kiusaamisen vähentäminen lisäämällä koulujen oppilaiden tietoisuutta vammaisuudesta ja toimintarajoitteisuudesta ja siihen liittyvän kiusaamisen vahingollisuudesta, jota voidaan edistää myös lapsen oikeuksien sekä erityisesti vammaisten lasten oikeuksien tunnetuksi tekemällä sisältyen vahvemmin osaksi opetuksen ja koulutusten sisältöjä. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan myös muut ryhmät, mm. kodin ulkopuolelle sijoitetut, sukupuolensa muuksi kuin ilmoitetuksi kokevat ja ulkomailta syntyneet joutuvat muita keskimäärin useammin kiusatuiksi (vrt. mm. 13.3.; 13.4. ja 13.5.). Nämä ryhmät olisi myös tärkeää huomioida syrjivän kiusaamisen vähentämisessä. Vastuu kiusaamisen ehkäisemisessä on mm. koulutuksen järjestäjillä.

13.3 Etniset ryhmät ja kieli- ja kulttuurivähemmistöt

Osaa määrittelyistä tavoitteista ja toimenpiteistä voisi muotoilla siten, että ne paremmin kytkeytyisivät aiheeseen. Esimerkiksi tavoitteeseen 2 voisi tarkentaa, että eri alojen ammattilaisten tietotaitoa kulttuurisesta moninaisuudesta ja niihin liittyvistä hyvinvoinnin ilmiöistä, kuten kunniaväkivallasta vahvistetaan. Aihe kytkeytyy kohtaan 14.6. Kunniaan liittyvä väkivalta. Ks. myös 13.2., syrjivä kiusaaminen.

13.4 Lapset kodin ulkopuolisissa lastensuojelun sijoituksissa

Väkivaltatietoisuuden osaamisen vahvistaminen sijaishuollossa on tärkeää ja sen on oltava osa sijaishuollon valvontaa niin laitos- kuin perhehoidossa riippumatta siitä kuka palvelun tarjoaa. Ks. 13.2. myös syrjivä kiusaaminen.

13.5 Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret

Tavoite intersukupuolisten lasten hoitokäytännöissä toteutuu lapsen oikeus tulla kuulluksi sekä lapsen edun ensisijaisuuden periaate on erittäin tärkeä. Tällä hetkellä kohtelu Suomessa ei ole näiden lasten osalta yhdenvertaista. Tavoite edistää hyvin lapsen oikeuksien toteutumista. Tavoitteen 4, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluville lapsille ja nuorille taataan turvallinen oppimisympäristö, toimenpiteessä 7 nimettyjen vastuutahojen lisäksi myös kunnilla on tärkeä rooli toimenpiteen toteuttamisessa käytännössä. Hyvää yhteistyötä tähän liittyen on tehty Tampereella mm. Pirkanmaan Setan kanssa: useana vuonna on järjestetty kaikille 8. luokkalaisille seksuaalisuuteen ja päihteisiin liittyvät teemapäivät, joissa mm. seksuaalisuus ja sukupuolen moninaisuus ovat aiheina. Toimenpiteeseen 8 liittyen myös kuntatasoisin yhdenvertaisuussuunnitelmiin on sisällytettävä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien lasten tarpeet, hyvinvointi ja turvallisuus. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten kokemustietoa kohtaamastaan väkivallasta on mahdollista saada Kouluterveyskyselyn lisäksi myös Setalta, jossa on tehty selvityksiä em. ryhmän kokemuksista palveluissa kohdatuksi tulemisesta. Tiedonkeruuta voisi kehittää myös Setan kanssa. Ks. myös 13.2., syrjivä kiusaaminen.

14 Erityiskysymykset

14.1 Johdanto

14.2 Lapsiin kohdistuva ihmiskauppa ja siihen liittyvä hyväksikäyttö

14.3 Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen

Lausuntopalvelussa numerointi ei vastaa kaikilta osin luonnoksen osien numerointia. Kohdassa 14.4. käsitellään poikien ei-lääketieteellistä ympärileikkausta. Siihen liittyvä tavoite, poikien ei-lääketieteellinen ympärileikkaus tapahtuu, kun poika voi antaa siihen itse suostumuksen, on tärkeä yhtenäisten käytäntöjen poikien yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi. Sitä varten tarvitaan selkeä kansallinen ohjeistus.

14.5 Lapset, nuoret ja väkivaltainen ekstremismi

14.5.1 Johdanto

14.5.2 Mitä väkivaltaisella radikalisoitumisella ja ekstremismillä tarkoitetaan?

14.5.3 Väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen ennaltaehkäisy

14.5.4 Lapset ja nuoret ekstremistissä ääriilikkeissä

14.5.5 Lapsen tai nuoren saattaminen tuen piiriin

14.5.6 Konfliktialueelta palanneiden lasten ja nuorten tukeminen

14.6. Kunniaan liittyvä väkivalta

Kunniaan liittyvän väkivallan ehkäisemiseksi olisi lasten huoltajien kanssa hyvä käydä keskusteluja esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa, tehdä lasten oikeuksia tunnetuksi huoltajille ja tukea hyvien kasvatuskäytäntöjen käyttöä ja käyttöön ottamista perheissä. Vastuu ehkäisevästä työstä kuuluu myös kunnille.

14.7. Lapsiin kohdistuva väkivalta uskonyhteisöissä- kokemusasiantuntijanäkökulma

14.8. Kidutetut lapset ja nuoret